

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת תזריע
תשפ"ב

גיליון מס'
582

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

חיים ועליתי לעליית-הגג. למותר לציין שהתקשיתי להירדם. התהפכתי מצד לצד שוב ושוב.

"ואז, לקראת חצות, אני שומע רחשים. אני שם לב כי החפץ חיים פוסע בלאט, על קצה אצבעותיו, כדי לא להעירני, פושט את מעיל-הפרווה שעטה על גופו ופרש אותו עליי, כדי שלא אתקרב חלילה.

"החפץ חיים משוכנע היה כי כבר ישנתי וכי אינני מרגיש במעשיו, אולם אני חשתי בכך. וחמימות מעילו של החפץ חיים עודנה בוערת בי עד היום הזה.. זנחתי את דרך התורה, אבל חמימות מעילו גרמה לי להמשיך לכבד לומדי תורה באהבה עד הרגע הזה" - -

3.

לפני עשור - כך זכורני - כתבתי מאמר ארוך תחת הכותרת: "בן מלך במצולות השפלות".

המאמר עסק בתובנה היהודית לפיה גם מי שגורנו עליו הרחקה ונידוי - נשאר 'בן מלך' וראוי ליחס של "תשתפכנה אבני-קודש בראש כל חצות".

גם אם נדרשת הרחקה, אין פירושה - חלילה - שנאה, אלא במקביל יש לדאוג למלא את צרכיו החומריים של היהודי כי בן-מלך ובקרב פועמת נשמה יהודית, 'חלק אלוך ממעל'.

ההוכחה הניצחת לכך - כתבנו אז - נמצאת בפרשת מיתא בסקילה. גם זה שלצערנו נידון לכך, זכאי ליחס רגיש: "ברור לו מיתה יפה" (בבא קמא נא, ב). הוי-אומר: המומת ייסקל בצורה המהירה ביותר, כזו שתסב לו מינימום של צער וביזיון.

עלומי ניסיתי להתקבל לישיבת מרן החפץ חיים זיע"א בעיירה ראדין.

את הבחינה עברתי בצורה מצוינת, שלטתי היטב בחומר. דא-עקא שלאחר הבחינה החפץ חיים לא אבה לקבל אותי לישיבה: 'אני מרגיש ששמץ של מינות ואפיקורסות נזרקה בכך בעודך צעיר, ועל כן אין מקומך בישיבתנו'. נדהמתי, אך הבנתי אותו.

אני הולך לרכבת במטרה לשוב לביתי, אך מתברר כי האחרונה כבר עברה. הייתי נבוך. העזתי פניי ושמתי פעמי למעונו של מרן החפץ חיים כדי לבקש את עזרתו.

"אינני רוצה שכף-רגלך תדרך בישיבה" - פתח ואמר. "אינני מעוניין שהארס זרעו בכך ייקלט בתוך הישיבה הקדושה. אך באשר ללינת הלילה - אוכל להציע לך את עליית-הגג שבביתי שם יש מיטה נוחה שתוכל ללון בה במהלך הלילה".

"בלית ברירה אחרת קיבלתי את הצעת החפץ

”

... החפץ חיים פוסע

בלאט, על קצה אצבעותיו, -

כדי לא להעירני - פושט את

מעיל-הפרווה שעטה על

גופו ופורש אותו עליי, כדי

שלא אתקרב חלילה”

המעיל של החפץ-חיים

1.

... והצרת אֶשֶׁר בו הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְּרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָּרֹעַ.. וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא. פֶּלַי יְמֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בוֹ? טָמֵא טָמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבֹו (ויקרא י"ג, מ"ה) וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו עליו רחמים (גמרא שבת סו, א)

שימו נא ליבכם, אחיי היקרים: התורה מצווה להרחיק את המצורע מהקהל; הוא יושב בדד מחוץ למחנה מושבו. אך עם זאת התורה מבקשת ש"טמא טמא יקרא" כדי שיבקשו עליו רחמים.

גם אם מנדים אותו מהקהל כאקט של עונש והרחקה לאור חרחור המדנים שלו - אין מנדים אותו מהלב. עדיין - אפוא - יעתירו בעדו וירבו תחינה ובקשה כי ייגאל ממכאוביו.

2.

הנה סיפור מופלא שממחיש חריפות תובנה חשובה זו.

המשגיח הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצוק"ל ביקר פעם באיזו מושבה. הוא פגש שם את יו"ר המושבה, אדם נטול כיפה, שנראה היה שרוחש כבוד מיוחד לבני-התורה. ויהי לו לפלא.

ואז סיפר האיש את סיפורו האישי: "בימי

הפנקסו של מהנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

"אחרי הסטירה - הוא אוהב יותר מקודם"

האם הפסוק "חושך שבטו, שונא בנו" רלוונטי גם היום, ועד כמה? << הצצה ראשונה למשנתו החינוכית של מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל - פרק שני

הרב אברהם י. פרידמן

הנה יש אנשים שחושבין שאסור לנגוע בילדים רק צריך שייבנו מעצמם כל דבר, ולא להכריחם וכ"ש להכותם, ונותנים להם כל מה שרוצים. ואין זו הדרך הנכונה על פי התורה. ואף שנכון שאין להרבות להכות - רק לעיתים רחוקות - שאל"כ מאבד בזה את כל ההשפעה של המכות, אבל לא שלא ליסרם כלל.

וכתיב (משלי י"ג) 'חושך שבטו - שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר'. פירש"י חושך שבט סופו ששונא את בנו שיראהו יוצא לתרבות רעה (ספר 'ארחות ישר' - פרק חינוך, עמוד ל"ד)

בשבוע שעבר הבאנו את עדותו של מרן הדרך אמונה זיע"א אודות הסטירה שקיבל בצפת מדודו מרן החזון-איש זיע"א. בהיות והשבוע קיבלנו עדות חדשה ומדויקת - יותר מעד-השמייעה הרה"ג רבי אליעזר ליברמן שליט"א, נביא אותה כאן ונרחיב עוד קמעה ביחסו של רבינו להכאת ילד לשם חינוך בעת הצורך.

שח רבנו: "קיבלתי מכות מאבא זצ"ל. ופעם אחת בלבד קיבלתי סטירה מהחזון איש.

"זה היה כאשר היינו עמו בצפת, ואבא לא היה עמנו. זרקתי אבנים והן פגעו בזוגיות של החדר בקומה השנייה שבו למד החזון-איש, והזוגיות נשברו. החזון-איש ירד

ונתן לי סטירה - סטירה אחת מימין וסטירה אחת משמאל. הוא פנה לאימא ואמר לה: 'את חושבת שעכשיו חיימק'ה שונא אותי; הפוך - כעת הוא

אוהב אותי יותר מקודם!' במקום אחר מופיע שהחזון-איש אמר לאמא שמעולם לא עשה כן (אפשר שאח"כ נתן לעוד מי שהוא סטירה, אבל עד אז לא עשה כן). לאחר מכן הילד ישב על ברכיו והחזון-איש הפטיר: "תראי איזה בן צדיק יש לך: רק עתה קיבל סטירה וכבר יושב על ברכיי...".

"צריך לדעת שלפעמים יש לתת סטירה לילד", הסיק מרן הדרך אמונה. זיע"א לימים.

תלמודא

חושג תלמודי אחד

מתורת מרן בעל ה'דרך אמונה' זיע"א:

לדעת היראים: מדוע הוצרך הלל לתקן 'פרוזבול'?

הנה ידועה בשערים היא דעת ספר היראים ולפיו 'שמיטת כספים' הינה 'אפקעתא דגברא' - הוי-אומר: האדם הוא שמפקיע את כספו שלוה בשמיטה. וזאת באמצעות הצהרת 'משמט אני' שבלעדיה לא חלה הפקעת ממון זה, והלוה נותר חייב למלוה את החוב (אם כי גם לדעתו נראה כי ב"ד כופין על האדם לומר 'משמט אני' בשביעית). מובן שרוב ככל הראשונים חולקים על מהלך זה (וכן גם נראה בלשון הרמב"ם, וכפי שהרחבנו בעבר מעל בימה זו) וסבורים כדעת הבית יוסף כי השביעית הינה 'אפקעתא דמלכא' ומתרחשת ממילא, גם לא הצהרת 'משמט אני' של האדם (הגם שיש דעות שהיא כן נצרכת לכתחילה מסיבות כאלו ואחרות).

ונתנו ליבנו להתבונן דאם כן מדוע הוצרך הלל לתקנה מיוחדת של כינון שטר 'פרוזבול' לפיה לא יופקעו החובות בשביעית (ראה גיטין לו, א), שיתקן שהמלוה לא יאמר 'משמט אני' - וממילא החובות יישארו!

והנה ראה בספר 'דרך אמונה' (פרק ט' הלכות שמיטה הלכה י') סעיף קטן (ג) למרן זיע"א, שהביא מחלוקת הפתחי תשובה והחתם סופר האם מועיל תנאי של 'על-מנת שלא תשמטני שביעית'. לדעת החתם סופר לא מועיל תנאי כזה, שכן אילו היה מועיל לא היה נדרש הלל לתקנה מיוחדת של שטר פרוזבול כדי שהשביעית לא תשמט החוב, די היה בתנאי זה כדי שזה יקרה.

אולם הפתחי תשובה (הובא בהרחבה בהערות 'שיח אמונה' שם) דחה אותו מכמה סברות לפיהן גם אם מועיל תנאי כזה עדיין עדיפות יש לשטר 'פרוזבול' על פני תנאי זה: א' - משום שיש חשש שיישכח להתנות. ב' - שנראה כנוהג בעין רעה לשמיטה. ג' - שיש לחשוש שתשכח תורת שמיטה מישראל ע"י תנאי זה. (ובעצם העניין ראה עוד בבאור הלכה שם הלכה כ"ו שהרחיב בנושא תנאי זה של 'על-מנת שלא תשמטני שביעית'. ראה שם וקחנו לכאן).

ולתומי חשבתי שתשובה ראשונה בוודאי תקפה לכאן, שיש לטעון כי ישנו חשש שיישכח ובטעות כן יאמר 'משמט אני'.

והרה"ג רבי יעקב עמאר שליט"א רצה ליישב בדרך נכוחה: ישנה גרעיותא באי אמירת 'משמט אני' של המלוה, שכן הלוה יגיע וטענתו בידו שהוא כן שמע את המלוה מצהיר 'משמט אני'. ובהיות ואין כאן שום הוכחה לכאן או לכאן, אין העדר אמירת 'משמט אני' מספיק כח אלימתא כדי להשאיר את החובות בשביעית. ולכן תיקנו חז"ל שטר 'פרוזבול', שהוא שטר עם הוכחה אמינה שממנה יוכל המלוה להוכיח כי הלוה עדיין חייב לו את כספו. והבן.

ובלאו-הכי, בוודאי לדעת רש"י שגדר 'פרוזבול' הינו שהיה זה כ'מוסר שטרותיו לבית-דין', כי שח אלימתא לשטר פרוזבול על-פני אמירה או אי אמירה שכוחה חלש בשל העדר אמינות מוצקה לכך. והבן.

כך העיד חתנו כבנו הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א: "כשהוא ראה את אחד הילדים שמתנהג לא כראוי: אם זה שמשתולל יותר מידי, או משקר ומתחצף, או לא שומע למה שאמרו לו או נכשל באיזה עניין - היה נותן מכה על לחיו. אמנם לא היו אלו מכות כואבות וחזקות, אבל סטירה זו סטירה. זה היה מכות שהילד קיבל דרכם את מסר החינוך.

"הוא חינוך בדיוק כמו שהוא קיבל אצל אביו מרן בעל הקהילות יעקב זיע"ע. הוא לא שינה כלום. הדברים היו הפוכים ממה שראיתי אצל אבי זללה"ה, אבל כולם לשם-שמים נתכוונו".

אגב, בעניין זה שמענו מאחד מבני מרן שליט"א דבר מעניין מאוד: אבא מרן שליט"א, היה מרבה להכות, וראו כשהוא מכה את מורת-רוחו מהתנהגות של הילד. עם זאת, רגע קל אחרי זה לא היה נראה עליו שום כעס. היה ניכר שהוא עושה כמצווה עליו במצות החינוך, ומיד אחרי זה הוא ממשיך בשגרת היום. הוא לא היה כועס וגם לא הראה כל כעס - לא לאותו ילד ולא שאר הילדים" (גיליון 'דברי שי"ח)

מתוך המאסף החינוכי 'דרך חיים' - דרכו ומשנתו החינוכית של מרן הגר"ח קנייבסקי זיע"א

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

"לא נוסעים עד שהרבנית מגיעה"

'חובות' עצומים; ומידות מופלאות עד לאין-שיעור

הנסיעה הזו בחול-המועד 'גזלה' משאבים רבים ממרן זיע"א. היו אלו ימים טרופים מבחינתו - ימים שבהם החל את ה'מחזור' האישי שלו של הלימודים שלו במכלול ספרי התלמוד, ובהיותו נדרש ללמוד במקביל גם את משניות זרעים לצד לימוד הבבלי והירושלמי ועוד - היה לו עומס אדיר ב'חובות', 65 (!) לימוד יומיים לערך.

אבל הלימוד - כמובן - נלמד, ויהיה המצב אשר יהיה. דבר לא יזיו מסדר ה'חובות' שסיגל מרן הגר"ח לעצמו. ימי חוה"מ פסח היו הימים, ומרן נסע יחד עם רעייתו הרבנית הצדקנית ע"ה ירושליימה למעון חמיו מרן הגר"ש אלישיב זיע"א, וניצל את ההזדמנות כדי לעלות לרגל אל שריד בית-מקדשנו.

הביקור ב'כותל' - מבחינת הגר"ח - היה קצר. רכבו הגיע סמוך לכותל, הוא אמר פרק תהילים, ועשה דרכו אחורנית. עם זאת, ביקורה של הרבנית ע"ה - שירדה מהרכב לעבר עזרת-הנשים ארך זמן מכובד. מיד כאשר ירדה עטו עליה עשרות רבות של נשים המבקשות עצה וברכה, ו-20 דקות (!) ארכו עד שזכתה להגיע לכותל עצמו.

היא אמרה פרק תהילים, ביקשה מספר בקשות, וגם בדרך חזור נראה אותה מחוזה: עשרות נשים מקיפות את הרבנית ע"ה - שידועה הייתה בכח ברכותיה ותפילותיה - והיא בקושי מצליחה לשרך את רגליה לרכב בו היה ישוב בעלה הגדול זה מכבר.

"עשרות אנשים", אמרו לגר"ח, "מחכים לקחת את הרבנית לבית בבני-ברק. אולי כדאי שאנחנו ניסע הביתה והרבנית תגיע ברכב נפרד, כי ההגעה שלה מתעכבת יותר ויותר, והרב צריך להספיק את ה'חובות'..".

הגר"ח חרץ לשלילה. "אנחנו לא נוסעים עד שהרבנית מגיעה. לא נוסעים".

***

"כולם מכירים את סבא זצוק"ל - ספד השבוע נכדו נאמנו הרב יעקב קנייבסקי שסיפר את הסיפור לו היה עד - "מההשגות הגבוהות שלו. שהוא היה כמו מלאך שראשו מגיע השמימה. אבל לא כולם יודעים שכל ה'חובות' וההנהגות המיוחדות והקדושות שלו - לא פגמו מעולם, בכי-הוא-זה, ב'בין אדם לחבירו'. זה מעולם לא בא על חשבון. אני לא זוכר מעודי שמישהו ביקש להיכנס לקבל את ברכתו והוא השיב ב'אולי עוד מעט'. 'נראה'.

"תמיד הוא ציווה שיכניסו הביתה את המבקשים. זאת למרות שהיה לו סדרי-לימוד תובעניים ביותר ומטבע הדברים, ההפרעות הללו היו אמורות להסב לו אי נחת-רוח".

בְּבֵית הַחֲמִים בְּרַחוּב רֶשֶׁב"ם

ניגון: 'לכתך אחריי' - חוטי שטיינמץ
בלחנו של ר' פינקי וובר/ חילים: א. י. פ.

בית ראשון:

כָּתַל הַדְּמִעוֹת

בְּכַיִּית שְׁל אֶפְרוֹחַת

בְּבֵית הַחֲמִים בְּרַחוּב רֶשֶׁב"ם

לְכַבֹּת שְׁל יְהוּדִים

מְבַקְשִׁים רַחֲמִים

בְּבֵית הַחֲמִים בְּרַחוּב רֶשֶׁב"ם

פזמון:

אָבָא, אָבָא

אֲבִיךָ שְׁל יִשְׂרָאֵל

הַעֲתִיר בְּפָרוֹחִים עֲלֵינוּ

שְׂבִיבֵא כָּכָר גּוֹאֵל

בית שני:

בְּדֶרֶךְ אֶמְנֶנָה

שְׂקִינָה וְתַפְלָה

בְּבֵית הַחֲמִים בְּרַחוּב רֶשֶׁב"ם

חֵיף שְׁל תּוֹרָה

סְפָרֵי אֹז גְּמָרָא

בְּבֵית הַחֲמִים בְּרַחוּב רֶשֶׁב"ם

שוב פזמון:

אָבָא, אָבָא

אֲבִיךָ שְׁל יִשְׂרָאֵל

הַעֲתִיר בְּפָרוֹחִים עֲלֵינוּ

שְׂבִיבֵא כָּכָר גּוֹאֵל

לתשומת-ליבכם!

מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

מלווה חלכה

אקטואליה מזווית יהודית

הרב זאב קופילוביץ

אל הנער הזה - התפללנו!

הסופר הרב זאב קופילוביץ עלעל בין בתרי הספר החדש 'דרכו' חלק שני - ומעלה רשמים ייחודיים

פשטות, עממיות, ויחד עם זאת מסרים נלכבים ברמה גבוהה החודרים ללבבות - כזו היא על רגל אחת, הגדרתו הכוללנית של הספר הייחודי 'דרכו', מאת הרב אברהם ישראל פרידמן.

אפשר האווירה הצפתית הפסטורלית, ואפשר אישיותו הזורמת והנעימה של הכותב, ואפשר שניהם גם יחד, משתקפים היטב כמו שחר, בכתיבתו הרגועה והנינוחה שדוק אצילי נסוך עליה, רוח עדינה, ואיננות-טעם.

יש את המוכיחים בשער, היודעים לנגן ולתרגם לשבעים לשון את הפסוק 'חנוך לנער על-פי דרכו', ויש את אלו שאינם הולכים בגדולות ונוגעים ישר ב'דרכו'. לא על פי ולא לפי, אלא 'דרכו' - כזו היא דרך המחבר, לכבד כל אדם על פי דרכו ולחנך כל ילד ע"פ דרכו.

מטבע הדברים, נאלץ הרב המחבר לפלס את דרכו בחינוך, לנוכח הפסיפס הססגוני והרב-גווני של מספר הפרצופים והדעות בעיר מגוריו הרגועה והנינוחה. כפי הנראה, העיר הציורית של הגליל עוזרת לילדים הגדלים בה להתחנך באווירה רגועה ופיוטית משהו, ושלא להתמרד כשאין כה הרבה אלטרנטיבות להתמרדות..

המסרים, חודרים היטב ללבבות. הכתיבה הכנה והישירה היא בנימה חברית של מלב אל לב. אין מטרה גלויה או סמויה של הטפה, אלא קומיץ חברי בו לבבות פתוחים לרווחה לשמוע ולקבל.

****

'הכאה חינוכית', 'הטפה חינוכית', ו'העפה חינוכית' - כל המילים הכה-מוכרות מהעבר הלא-רחוק, נמחקו לחלוטין מלקסיקון דורנו.

המחבר מנסה על פי דרכו, לעגן את הגישות החדשות במקורות החזליים עתיקי-היומין, ולהטעים לחיך בנימה חברית, שאכן לא יאה ונאה, הוגן ומשתלם, לנהוג עם הבנים והבנות, בדרכי חינוך הבלתי-הולמים לדורנו.

קיצורם של דברים: הרוח המנשבת בין דפי הספר של המחבר בעל הנפש והנשמה - שתובנותיו נכתבות כדרכם של עמלי התורה, בשעות שאינם לא מהיום ולא מהלילה - הריהי רוח חיובית ונלכבת, אהובה ואוהבת. אפשר שבערים הגדולות העמוסות בלחצים ומתחים, הגישה הנינוחה המתוארת בספר נשמעת כלקוחה ממחוזות בלתי-קיימים.

ברם, כדאי הוא הדבר להביא ברכה אל ביתכם, ולהכיר סיטואציות מעולם קסום של אנשים שאינם ממהרים משום-מקום לשום-מקום, והרואים ב'שלווה' את הנכס הגדול ביותר, עבורם, ועבור ילדיהם.

המעלות הייחודיות הללו, יכולות אפוא - להיות גם נכס אישי שלכם.

השאלה שכולם שואלים: **מה נשְׁתַּנְּה** בפסח תשפ"ב מפסח תשפ"א? בקרב.

בניסן נאלו: **בחוודש ניסן תשפ"ב חצילים** את הנוער המתמודד!

בנוס מיוחד לרכישת דרכו חלק שני: קובץ דרך חיים דרכו ומשנתו החינוכית של גאון ישראל מרן הגר"ח קייבסקי זצוק"ל במחיר מיוחד

מזל טוב: **ספר דְּרָכּוֹ - חלק שני!**

אחרי החלק הראשון של הספר החינוכי דְּרָכּוֹ שהפך עד מהרה לרב-מכר, מגיע החלק השני.

יצירה חינוכית עשירה ומקורית מעין 'יומן-חיים' אישי מרגש ונוגע ללב עתיר מובנות לחינוך עצמי וחינוך הילדים

כתוב ביד-אמן בידי סופר הנשמה הרב אברהם ישראל פרידמן

מחיר השקה **25 ₪ בלבד!**

לפרטים ולרכישה (מתקבלות גם הזמנות מרוכזות למוסדות חינוך. לא ניתן להשיג בחנויות!) מכון 'בלבבי' יהדות מלב אל לב: פנ"א: 0504116867 דוא"ל: abyisrael@gmail.com